

ERLEND LOE

DOPPLER

0,1 % tuku

Vakát
mekladatelství

ERLEND LOE

DOPPLER

Nakladatelství Vakát
Brno 2007

Tento překlad vychází s laskavou podporou nadace NORLA.
This translation has been published with the financial
support of NORLA.

Copyright © Erlend Loe, 2004

Translation © Kateřina Křišťůfková, 2007

Cover © Saša Švolíková, 2007

Czech edition © Nakladatelství Vakát, 2007

ISBN 978-80-903815-3-7

*The woods are lovely dark and deep,
But I have promises to keep,
And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep.*

Robert Frost

LISTOPAD

Můj otec je mrtvý.

A včera jsem skolil losa.

Je to tak.

Bylo to buď on, nebo já. Měl jsem strašlivý hlad. Popravdě začínám být vyzábělý. Předchozí noc jsem byl dole v údolí Maridalen a sebral jsem tam z jednoho statku seno. Nožem jsem rozřízl balík sena a nacpal jsem si senem batoh. Pak jsem si chvilku pospal a za úsvitu jsem se vydal dolů k rokli východně od tábora a seno jsem rozložil jako návnadu na místo, které jsem si už dávno vyhlédl jako perfektní stanoviště pro útok ze zálohy. Pak jsem několik hodin ležel na okraji rokle a čekal. Víím, že tu jsou losi. Viděl jsem je. Dokonce byli úplně nahoře u stanu. Dusají tady ztěžka po stráni a řídí se svými vlastními více či méně racionálními vnuknutími. Pořád v pohybu, losi. Zdá se, že věří, že jinde je to lepší. A možná mají pravdu. Nakonec ale přece jeden přišel. S mládětem klusajícím v závěsu. Přítomnost mláděte mě trochu vyvedla z míry. Byl bych raději, kdyby tu nebylo. Jenže tu bylo. A vítr foukal správným směrem. Dal jsem si nůž do pusy, ne ten malý, ale ten velký, tedy tesák, a čekal jsem. Losi se ke mně pomalu šourali. Sem tam si ukousli vřesu a z mladých břízek dole v roklině. A nakonec tu stál. Přímo pode mnou. Zatraceně velký. Losi jsou velcí. Člověk snadno zapomene, jak jsou velcí. A pak jsem mu skočil na záda. Přírozeně jsem si postup promítl v hlavě stokrát. Předpokládal jsem, že se to losovi nebude líbit a že se bude snažit utéct. A taky že ano. Ale než se dokázal rozběhnout, zabořil jsem mu do hlavy nůž. Jediným mocným máchnutím projel nůž losí lebkou a do mozku a trčel odsud jako poněkud zvláštní klobouk. Seskočil jsem a odplížil jsem se do bezpečí na velký kámen, zatímco losovi běžel hlavou jeho život: všechny ty krásné dny s dostatkem potravy, slunné dny babího léta, krátké období podzimní zamilovanosti do losího samce a následná osamělost. Porod a radost z pokračování genů, ale také otravné zimní měsíce předchozích let a nepokoj, neklidný prvek, o němž si, pokud

vím, možná myslel, že se od něj nechá rád osvobodit. To vše se mu promítlo během několika krátkých vteřin, než padl k zemi.

Zůstal jsem stát a chvíli jsem se na něj díval, a také na mládě, které neuteklo, nýbrž teď stálo u své mrtvé matky a moc nechápalo, co se děje. Pocítil jsem záchvěv něčeho odporného a podivného. I když tady venku bydlím už chvíli, zabíjím poprvé, a teď jsem zabil obrovské zvíře, největší v Norsku, nejspíš, a zcela v rozporu se svou dobrou vůlí jsem brutálně narušil přírodu a pravděpodobně jsem si z ní vzal víc, než jsem schopen jí vrátit, aspoň ne v krátkodobém výhledu, a to se mi nijak zvlášť nelíbilo. Věci by měly být nejlépe jaksí v rovnováze. Ale hlad je hlad a na vrácení prostě dojde postupně, pomyslel jsem si a seskočil jsem z kamene, a než jsem vytáhl nůž z lebky a rozřízl mrtvému losovi břicho, odehnal jsem mládě. Vyvalilo se na mě množství vnitřností a já jsem si odřízl kousek žaludku a snědl jsem ho syrový. Na místě. Po indiánsku. To, co jsem zvládl, jsem pak nařezal na menší kusy a některé z nich jsem odnesl ke stanu. Tam jsem si vzal sekeru, vrátil jsem se a naporcoval zbytek. Do večera jsem dostal do tábora celé zvíře. Na ohni jsem si opekl velké kusy masa a poprvé po několika týdnech jsem se dosyta najedl. Zbytek masa jsem pověsil k vyuzení do primitivní udírny, kterou jsem si postavil v posledních dnech. Potom jsem usnul.

A když jsem se dneska vzbudil, slyšel jsem před stanem to mládě. Pořád ho slyším. Neodvažuju se vstát. Nedokážu se mu podívat do očí.

Nedokážu ani ležet. Potřebuju mléko. Nízkotučné mléko. Bez mléka nedokážu fungovat. Jsem pak vznětlivý a popudlivý. A dobře vím, že musím kvůli mléku dolů mezi lidi. Proto to dělám nerad, ale mléko prostě musím mít. A tak chodívám dolů k Ullevaalskému stadionu jako obyčejný člověk. Dřív jsem tam chodíval mnohem častěji, nejkuli denně, ale potom, co jsem jaksí, potom, co jsem se přestěhoval do

lesa, protože právě to se stalo, to teď dělám, bydlím v lese, jsem tam začal chodit stále řidčeji. Jedním z důvodů je to, že nemám peníze. A také nechci potkávat lidi. Hnuší se mi. Víc a víc. Ale já musím mít mléko. Můj otec také pil mléko. Jenže teď je mrtvý.

Pořád slyším před stanem to losí mládě. Neodbytně a hlučně mě obviňuje. Snaží se mě zdeptat. Ale já zalézám ještě hlouběji do spacáku a zatahuju ho tak, že mezi mnou a zbytkem světa zůstává jen díra. Já nemůžu ven a svět nemůže dovnitř a já tu ležím tichounce jako dítě a chvíli se tvářím jakoby nic. Jenže mládě se nevzdává. Stojí tam a stojí. A já musím čurat. Proboha, je to jenom losí mládě, říkám si. Proč bych měl mít já, dospělý člověk, špatné svědomí z toho, že jsem zabil losa? Tak to v přírodě chodí. To se musí mládě naučit a může být rádo, že ho to naučím já, Doppler, a ne nějaký ještě bezohlednější maník, co by možná vzal mládě jedním vrzem.

Jdu ven a čurám. Jako vždycky na stejné místo. Na plochý kámen pod stanem. Odsud bývá obvykle vidět celé město a fjord, ale teď ne, protože je mlha. A mládě úplně ignoruju. Prostě se tvářím, jako by tam nebylo. Mládě stojí napjatě a sleduje mě, jak čurám. Snažím se stát k němu zády, ale ono už ze mě kousek zahlédlo a chce vidět víc. Popostoupí a dívá se z nového úhlu. Odvracím se, ale mládě mě následuje. Jako by se chtělo přesvědčit, že vidělo správně. Jako všichni ostatní. Story of my life. No jo, krucinál, říkám a otáčím se k němu s kalhotami spuštěnými ke kolenům a se zdviženýma rukama. Tak se podívej, říkám. Je to teď v pořádku? Stačí to? Spokojený?

Jenže ten drzý malý plížil není spokojený. Zírá. A to, jaké množství sraček jsem schopný od losů snést, má své hranice. Popadám sekýru zaseknutou na dosah ve stromě a velkou silou ji vrhám po mláděti. To uskakuje a vbíhá mezi stromy.

Život mě naučil, že to špatně dopadá, když se snažím skrývat pravdu, takže to raději řeknu rovnou: mám velký úd.

Je to tak.

Mám nápadně, neřkuli extrémně velký pohlavní orgán.

Superčuráka, stručně řečeno.

Mám ho odjakživa. Je velký. Jinak se to říct nedá. Je dlouhý a těžký.

A tlustý. Prostě velký.

Ve škole mi říkali Doppler s čurákem.

To je našťestí už dávno. Už na to nemyslím. Ale zraňovalo mě to. Měl jsem přece i jiné vlastnosti a přál jsem si, aby si lidé všímali právě jich.

Doppler s čurákem.

Vzpomínka na to mě v podstatě velmi popuzuje. Už dlouho jsem na to nemyslel. Zastranej los. Jestli se vrátí, rozseknu mu lebku.

Včera jsem byl bez mléka. Celý den jsem naháněl to zatracené mládě. Samozřejmě poté, co jsem ho zahnal do lesa, se celkem rychle vrátilo. A k mému podráždění postávalo hodiny před stanem. Ne nepodobné studentům na sogneské střední škole tady dole – té, co vypadá, jako by byla navržena s myšlenkou, že by mohla odlehčit libovolnému gulagu. Léta jsem kolem ní jezdil na kole. A teď ji vidím dalekohledem – když se mi chce a když není mlha. Studenti postávají na rozích v dojemně nepohodlných pozicích a přitom se snaží vykouřit toho do zazvonění co nejvíc. Kdyby mělo mládě přístup k cigaretám, dvakrát by se nerozmýšlelo. Je opuštěné a začíná mu docházet, že svět je krutý, a nevidí žádnou budoucnost a smysl čehokoli. Je to od něj samozřejmě nezralé přenášet frustraci na mě, ale co jiného lze čekat? Je to přece jen dítě.

Po chvíli ale pohár přece jen přetekl, dítě nedítě. Ve vsí tichosti jsem se oblékl k lovu a vyrazil jsem ze stanu se sekyrou zvednutou k úderu, ale ten chlapík mi zase utekl. A několik hodin jsem ho honil tady po stráních. Byli jsme na Vetakollenu, dole u jezera Sognsvann, a dokonce úplně nahoře u Ullevålseteren. Gépéeska mi ukázala, že jsme urazili

skoro padesát kilometrů průměrnou rychlostí víc než dvanáct kilometrů v hodině. Lesem a kopcovitým terénem. Než jsem se vrátil ke stanu, úplně vyčerpaný, setmělo se. A když se krátce poté mládě opět objevilo, už jsem na to neměl. Kapituloval jsem. V noci jsme spali ve stanu spolu. Mládě vydávalo překvapivě mnoho tepla. Po velkou část noci jsem ho používal jako polštář, a když jsem se dneska vzbudil, leželi jsme a dívali se na sebe tak blízkým a intimním způsobem, jaký jsem nezažil snad ani s lidmi. Myslím, že jsem ho nezažil ani se svou ženou. Ani v začátcích našeho vztahu. Bylo to skoro super. Omluvil jsem se, že jsem mu zabil matku, a řekl jsem, že se už nemusí bát a že odted' může přicházet a odcházet, jak se mu zachce.

Mládě neříká přirozeně nic. Jen se na mě dívá velkýma, důvěřivýma očima.

S tím, kdo neumí mluvit, je to skvělé.

Včera jsme celý den leželi ve stanu a povídali si. Dal jsem mláděti vodu a přinesl jsem mu větve se šťavnatou kůrou, pro sebe jsem si mezitím opekl na ohni velké kusy masa. Svým hřebenem jsem mu vykartáčoval srst a vysvětlil jsem mu, pedagogicky, že když člověk loví losy už po tisíce let, nedělá to pro zábavu, ale prostě proto, že to je životní nutnost. A kdyby měla populace losů možnost rozrůstat se bez omezení, vedlo by to ke katastrofálnímu stavu, řekl jsem, aniž bych úplně věděl, o čem mluvím, ale mám dojem, že jsem to někde slyšel nebo jsem o tom četl, a tak jsem to řekl, a pokračoval jsem, že když bude příliš mnoho losů, začnou se šířit nemoci, jak fyzické, tak psychické, a nakonec bude v lese panovat opravdu nepříjemná atmosféra. Jen si to představ, řekl jsem mláděti, které by ostatně mělo mít jméno, musím mu vymyslet jméno, ale řekl jsem, jen si to představ: zástupy losů nakažených morem a losů duševně nemocných, kteří bojují o potravu a rozbíhají se s bučením do všech stran a porušují ponižujícím způsobem zákony lesa a losí etiketu. Nikdo to tak nechce. Proto mí předkové lovili losy

a proto i my dnes lovíme losy, řekl jsem. Přestože dnes nepotřebujeme k přežití jejich maso ani kůži, dodal jsem tišeji, lovíme je. Myslíme si, že je prima chodit do lesa a střílet losy. Pochopil jsem, že mezi lovci panuje pěkné přátelství, řekl jsem, a dnes už je to zvyk. Děláme to ze zvyku. A navíc proto, abychom populaci zabránili v přemnožení, jak už jsem zmínil. Takže tak to je. Ale já jsem tvoji matku nezabil ze zvyku. Zabil jsem ji z nutnosti. Mnoho dní jsem byl bez jídla a od skončení sezony borůvek jsem se dosyta nenajedl. A je mi líto, že jsem ji zabil nožem, řekl jsem. Bylo to zbytečně brutální, ale nemám pušku a ani neumím střílet. A dobře rozumím tomu, když mi to vyčítáš a potácíš se ve vztahu ke mně mezi emočními extrémý, řekl jsem. To se smí. Sám si musíš tyhle pocity prožít a stanovit hranici tam, kde by podle tebe měla být. Ale měl bys vědět, že jsem připravený být ti v tom těžkém období oporou, řekl jsem, a mimochodem, pokračoval jsem po krátké pauze, tvoje matka by v brzké době surově přetrhla pouto mezi vámi. Odstrčila by tě od sebe a požádala by tě, abys táhnul. Protože takoví jste vy losi. Vypadáte mile, ale se svými dětmi zacházíte jako s póvlm. Jste bestiální. Porodíte děti, poskytnete jim mléko a trochu výchovy a pak šups, zatímco děti nic netuší, pryč s nimi. Tvoje matka by zanedlouho, možná už příští týden, trvala na tom, abys šel svou cestou a ona svou, a pro tebe by to byl zlý den, den, přes který se většina losů nikdy nepřenese, ale toho ty teď budeš ušetřen, protože já jsem ji zabil, a místo aby sis ji pamatoval jako matku, která mluví dvojím jazykem, budeš si ji provždy pamatovat jako matku, která tu pro tebe vždycky byla a kterou ti někdo náhle a nesmyslně vzal, říkal jsem mu a přitom jsem mu kartáčoval srst svým hřebenem.

Já jsem mimochodem taky nedávno někoho ztratil, pokračoval jsem. Ztratil jsem otce. Sotva jsem ho znal. Nikdy jsem nepochopil, jaký byl. A teď je pryč. Takže určitým způsobem jsme na jedné lodi. Ty jsi ztratil matku a já otce. A místo abys obracel svou zlost proti mně, měl bys ji obracet proti panu Düsseldorfovi dole v ulici Planetveien.

Dlouho jsem měl dobrý přístup k jídlu z jeho sklepa, vysvětloval jsem. Jeho nebožka manželka stihla zavařit tolik ovoce, že by to vystačilo jednomu člověku na celý život, a navíc má pan Düsseldorf mrazák nacpaný šunkou i jinou masitou potravou a poté, co jsem několik týdnů podrobně studoval okolí, jsem zjistil, že do Düsseldorfova domu se lze dostat nejsnáze a že Düsseldorf k tomu sám napomáhá tím, že je nepozorný a všeobecně otupělý, a navíc trochu holduje alkoholu, takže zatímco on si po večerech stavěl své nesmyslné modýlky, z války, pořád vozidla z druhé světové války, která vyrábí v měřítku 1:20 nebo jakém, samozřejmě přehnaně svědomitě a ve správných barvách, dostal jsem se vždycky do domu dveřmi na zahradu, které zůstávaly po celé léto většinou otevřené, a sešel jsem do sklepa, kde jsem si bez ostychu nabral dobrot, šup s nimi do batohu, a zase pryč, zahradou a zpátky do lesa. Zdálo se mi, že s tímhle uspořádáním jsme jak pan Düsseldorf, tak já velmi spokojení. On má přece všechno, co tady na zemi potřebuje. Velký dům, zásoby jídla, podle bankovních výpisů na sekretáři vedle dveří do sklepa i spoustu peněz, a navíc koníčka, který očividně naplňuje a obohacuje jeho život. Těžko si lze představit, po čem víc by mohl Düsseldorf toužit, řekl jsem mláděti. Skoro jsem začal věřit tomu, že kdybych zazvonil a přímo se ho zeptal, jestli bych si občas mohl zaskočit do jeho domu a posloužit si z přebytků v jeho sklepe, usmál by se a řekl by ano. Jenže on pak musel přijít na jiné myšlenky, protože jednoho dne před nedávnem byly dveře na zahradu zavřené a objevily se tu štítky a nálepky o alarmech a centrálách, o zločinu a trestu.

Tak to dopadlo. Lidé se zavírají uvnitř a jeden druhého se bojí.

Kvůli tomu jsem se tu zase ocitl s prázdnýma rukama, a jak dny plynuly, začal jsem, což je přirozené, dostávat hlad. A měl jsem stále větší a větší hlad a nakonec mě nenapadlo nic lepšího než přilákat tvou matku a ze zálohy jí zabodnout ten velký nůž do hlavy. Tak se tedy věci mají. Hlad na nás takhle působí. Všechno ostatní se zdá

nedůležité. Člověk prostě musí mít jídlo, řekl jsem mláděti. To možná znáš sám, nebo možná ne. Doufejme, že ne.

Potřeba mléka se stala akutní a já nakládám do batohu patnáct kilo losího masa a vydávám se dolů k Ullevaalskému stadionu. Mládě kluše za mnou, ale já říkám přísně, že to nejde. Musíš počkat tady, říkám. Čekej, opakuju nadmíru zřetelně, jako kdybych mluvil k nechápavému dítěti. Jsem zarostlý a špinavý a už sám o sobě vypadám nápadně, ještě abych přišel s losem v závěsu. Uklidni se, říkám, nebudu pryč dlouho. Ale ono se neuklidňuje. Nechce, abych odešel. Chudák losík, říkám. Ty si myslíš, že tě chci opustit, ale to já nechci. Jdu jenom do obchodu pro mléko a několik dalších věcí, které potřebujeme. Nijak to na něj nepůsobí. V očích má strach a já cítím, že mě znepokojuje, že na mně mládě tak visí. Myslel jsem si, že jsou losi samostatnější. Mládě se ke mně přimyká takovým způsobem, na který asi nejsem připravený. Začínám vyčítat mrtvé matce, že s sebou vzala mládě na výlet, uprostřed lovecké sezony a tak vůbec. Kde nechala hlavu?

Zastavuju, shazuju batoh a mazlím se s mládětem. Snažím se ho zvednout, ale je příliš těžké, tak ho radši drbu rošťácky a kamarádsky na hlavě. Dávám mu buráky, jak říkáme v naší rodině. Pak mu sáhodlouze a důkladně vysvětluju celou situaci. Jsem velký příznivec vysvětlování. Svým dětem jsem také vždycky všechno vysvětloval. Mám za to, že děti vycítí, že něco nehraje, když člověk lže nebo zatajuje fakta. Proto vysvětluju a pantomimicky předvádím, že teď musím dolů mezi lidi, a to že je pro malého losa příliš nebezpečné. Dole jezdí auta a autobusy a jsou tam hlasité zvuky a spousta matoucích signálů. Právě to charakterizuje lidi vůbec nejlíp, říkám, jsou mistři matoucích signálů, nikdo je nepřekoná, můžeš hledat tisíc let, ale nikdy nenajdeš více matoucích signálů než ty, jejichž původcem je člověk.

A když se losi zatoulají mezi lidi, jsou zastřeleni, říkám a předvádím losa, který zabloudil a byl zastřelen a hrozným způsobem umírá. Proto

Erlend Loe

Doppler

Z norského originálu vydaného roku 2004 v Oslo
nakladatelstvím J. W. Cappelens Forlag
přeložila Kateřina Křišťůfková
Obálka a grafická úprava Saša Švolíková
Odpovědná redakce Hana Pospíšilová
Sazba Dan Šlosar

Vydalo Nakladatelství Vakát, s. r. o.
Tkalcovská 3a, 602 00 Brno

www.vakat.cz
redakce@vakat.cz